

Uçmaq üçün...

Humay Quliyevanın dilimizə çevrilmiş hekayələrini oxuduqca özümü qınayıram. İnsanın yaşadıklarına da, yazdıqlarına da bu qədər bəsit yanaşmaq olmaz axı... Hər sözdə tale işarəsi axtarmaq, detektivlərsayağı süjet ardıcılığı ilə hansısa həqiqətə çatacağını düşünmək doğru deyil, işə naşı münasibətdi. Hələ üstəlik, sonluğu bilirsənsə. Sadə bioqrafik məlumatların, yaxud ürəklə yazılanların hara aparıb çıxaracağından xəbərini varsa... Ona görə danlayıram özümü; sən mətni oxu, orda yazılanlara dal, müəllifin taleyini düşünmə - deyirəm. Sadəcə mətnə dalmaq üçün təhsil də, təcrübə də bəs edərdi bəlkə, əgər hər cümlədən həyat yaşamasaydı. Ona görə Humayı hər gün ünsiyyətdə olduğum, həyatın, varlığın, bu günün, indinin ən real simvolu kimi qavrayıram, mətnlərini və internetdən tapdığım bir neçə çıxışını bu cür hiss edirəm.

Mükəmməl təhsil almış gənc xanım oxumaqdan, öyrənməkdən, yaşamaqdan və başqalarına da kömək edib yaşatmaqdan usanmırmış. Bakıda 20 nömrəli məktəbi, Avropa liseyini, Ankarada Bilkənd Universitetini, Amerikada Kolumbiya Universitetini bitirib. Müxtəlif mədəniyyətləri, müxtəlif dillərdə yaşam və həyat qanunlarını öyrənən, Afrikanın "ibtidai icma"sını da, Amerikanın və Avropanın ən inkişaf etmiş mühitini də gören insanın üz-gözündən işiq yağır. Əgər eyni səmanın altında insanlar bu qədər fərqli yaşayırlarsa, dünya ədalətli yer deyil. Və bütün bu ədalətsizlikləri canlıcanlı görmək, zəngin dünya ilə sadəcə saf suya möhtacları ayıran okeanların, dağların o tayını da, bu tayını da qısa müddətdə müqayisə etmək sadə ola bilməz.

Amerikanın Kolumbiya Universitetində magistratura pilləsini bitirdikdən sonra Humayı elə həmin ali təhsil ocağında yazıçılıq üzrə aspiranturaya götürmüşdülər. Amma o, bu təhsilini yarımçıq qoyaraq Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsində çalışmağa başlamışdı. Bundan əvvəl BP şirkətində, Dünya Bankında, Azərbaycan Mərkəzi Bankında çalışan gənc xanımın məhz belə bir missiyanı seçməsi o qədər təbii görünür ki... Bəlkə yuxarıda qeyd etdiyim kimi, iki müxtəlif mühiti müqayisə etmək fürsəti bu seçimə təkan verib. Müasir, rahat ofislərdə isti qəhvəni qurtumladıb rəqəmlərlə məşğul olanlar da dünyanın, zamanın inkişafına müsbət təsir edirlər. Ümumiyyətlə, sadəcə öz işinlə vicdanla məşğul olmaq, biliyini, bacarığını əsirgəməmək də bəşəriyyətə yaxşılıqdı. Amma bir tərəfdən də bu yaxşılığı etmək

üçün daha və dəhşətli dərəcədə narahat məskənlər var. Xeyirxahlığın bu növünü bacarmaq, insanlığa rahatlıq yox, narahatlıq, təhlükəsizlik yox, təhlükələr içində xidmət etmək isə seçilmişlərin işidir. Nüfuzlu şirkət ofislərində çalışan, inkişaf etmiş dünyanın həm mədəni, həm də maddi tərəfini az qala gözünü açandan gören Humayın bu mənada seçilmiş olmasına şübhəm yoxdu. Onun istər mətnlərini oxuyanda, istərsə də çıxışlarına baxanda gerçək həyatın kodlarını necə dəqiq tapmasına heyrət edirəm. "Nyu yorğun mümkünsüzlüyünü sevmək" hekayəsində universitetə yazıçılıq öyrənməyə gələn gənclərin yemək-içmək, söhbət etmək "rahatlığını" təsvir edir:

"Bəzi seminarlarda su butulkaları, yoğurtlar, qranola şüşələri, almalar, bananlar, kiçik dənizkələmi, qoz və yunan pendirli salat konteynərləri stolun üzərində pə-rən-pə-rən olurdu. Yaxşı mətnlər yazan adam bu qədər sağlam olmaz, deyirdim öz-özümə".

Bir cümlə ilə yazmağın, özü də yaxşı yazmağın ən vacib tərəfini o qədər dəqiq deyir ki... Bəli, axı yaxşı yazmağı kef-damaq ovqatında müzakirələrlə öyrənmək mümkün də deyil. Və sənəti bu mühitdə yox, məhz Humayın yazdığı kimi - metroya girən üç uşaqlı, problemlı ananın əzablarını müşahidə edərək də öyrənməlisən. Əlbəttə, kitabların faydasından və yer üzündə hər şeyin elminin olmasından bixəbər deyiləm. Amma söhbət müəllif dediyi kimi, yəhudi sualından gedirsə - bu gün fərqli olan nədir?! - sualına cavab tapmaq vacibdirsə, hər gün fərqli olan yəqin ki, yalnız həyatın və zamanın özüdür. İntəhası həyatın da, zamanın da hər üzünü, ya da çox üzünü tanımalısan ki, fərqləri görsən... Hətta bu fərqlər nə qədər ağırlı olsa da... Bütün bunlar, yəni gördüklərin də, öyrəndiklərin də yaxşı mətnə çevrilirsə, içindən, ruhundan, qəlbindən keçir, buna sağlamlığı da tab gətirməsi çətin işdi.

Humayın TED çıxışına baxıram. Cəsarətin vacibliyindən danışır, Səməd Behrənginin "Balaca qara balıq" hekayəsini nümunə gətirir. Cəsarətin balaca qara balı-

ğa da, Səməd Behrəngiyə də, elə bu işiqlə dolu olan, gülə-gülə "Cavanlığın ən böyük ölçüsü cəsarətdir" - deyən gözəl xanıma da səadət gətirmədiyini bilirik. Təcrübəsini sevinərək bölüşür - deyir, yaşlaşacam və bunu elə böyük həyat eşqi ilə deyir ki... Kim bilir, bəlkə elə bəlli zamanda cəsarətli, qorxmaz olduğunu dərk etmək, hətta bu, sənə baha başa gəlsə belə, daha böyük xoşbəxtlikdi... Hər halda Humay bütün bu məsələlər haqda daha dərin düşünməyə vadar edir adamı.

"Qobustan" dərgisinin qadınlara həsr olunmuş özəl sayında Humayın anasına həsr etdiyi dörd essesinin yer alması məndən ötrü çox vacib məqamdı. Çünki çağdaş gənclik məhz bu cür müasirlərini tanımalı, onlardan ib-rət götürməlidir. Ömür vəfa etsəydi, Humay yazdıqları ilə də, yaşadıkları ilə daha böyük örnəklərə imza ata bilərdi. Amma onun haqqında oxuyanda bir anlıq elə bilirdim ki, "bir igidin ömrüdür" - zaman vahidi ən çox ona yaraşır. Axı yazdığı hürr dünyadan, inadkarlıqla dəniz adlandırıldığı Xəzərin duzu az suyunda açıq gözlə üzmək səadətindən, Abşeronun payızından oğurlanmış bir neçə günlük yay sevincindən, anasının-atasının nəvəzindən niyə uzaqlaşaydı ki bu qızcığaz?! Yalnız böyük işlərdən və nə qədər pafoslu səslənsə də, igidlikdən ötrü...

Humay Quliyevanın Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsində çalışdığı müddətdə Afrikada, Kolumbiyada, Ukraynada missiyada ikən fədakarlıqları, Qarabağ müharibəsi zamanı şəhid və ehtiyacı olan ailələrə etdiyi yardımlar haqda sosial şəbəkələrdə müxtəlif rəylərə rast gəldim. Onunla birgə çalışan, fəaliyyətini izləyən adamların xatirələrinin və Humayın hekayələrinin yer aldığı kitabın çıxacağına inanıram. Bu cür kitab çağdaş gənclik üçün çox ciddi "dərs vəsaiti" ola bilər. İndilikdə isə onun dörd essesini oxucularımıza təqdim edirəm.

Hə, bir də Humay - səadət gətirən demək imiş. İnanıram ki, o, hardasa başqa bir aləmə səadət aparmaqdan ötrü, oralara uçmaq üçün ayrılıb bizdən. Uçmaq sözünün arxaik mənası da yerinə düşür yaman...